

Chytrý urbanismus je klíčem k trvale udržitelnému řešení rozvoje samosprávných celků

Cílem plánování rozvoje měst by mělo být mimo jiné vytvořit místo, které je environmentálně udržitelné a životaschopné, a kde se lidé také cítí dobře a rádi tam žijí, pracují i tráví svůj volný čas.

Pohled na Ostravu z haldy Ema. Environmentálně silně zatížené město je zároveň příkladem obrovského potenciálu postindustriální krajiny – některé těžební a průmyslové areály jsou cíleně přeměňovány v zelenou infrastrukturu města

Toho nelze docílit pouze technicistním plánováním, jež mívá často za následek nevyhovující infrastrukturu, devastaci krajiny, živelně vznikající sídelní kaši – a také zhoršující se sociální situaci.

Naopak, k rozvoji měst a urbánnímu plánování je třeba přistupovat jako ke **komplexnímu problému**, který vyžaduje dlouhodobou vizi, využívání adekvátních plánovacích, technických i metodologických nástrojů (například GIS) a jenž by měl být ze své podstaty mezioborový.

MEZIOBOROVOST JAKO ZÁKLAD URBAN PLANNING

Urbanismus v současné podobě je charakterizován mezioborovostí, nebo k ní minimálně má značnou predispozici. Přesto dodnes nebývají obory, které se urbánnímu prostoru věnují (historie, sociologie, antropologie, ekonomie, krajinná ekologie, environmentální psychologie, politologie apod.), zahrnuty do urbanistického procesu.

Možnou překážkou tvorby mezioborových urbanistických projektů jsou **často nedostatečné finanční prostředky obcí** a snaha o **maximální snížení nákladů**. Jiným důvodem nezřídka je nezájem zástupců jednotlivých oborů, jejich vzájemná nedůvěra (například mezi humanitními a přírodovědnými obory) nebo neschopnost vzájemné spolupráce.

Mezioborový design rozvoje měst (TL01000025), projekt Institutu evaluací a sociálních analýz (INESAN), finančně podpořený Technologickou agenturou České republiky, chce přispět k vytvoření

mezioborové metody, která by pomohla samosprávným celkům k tzv. chytrému urbanismu.

Dva z mnoha příkladů takového přístupu jsou **revitalizace nebo konverze již existujících urbánních celků** a **tvorba celků zcela nových**.

SOCIALISTICKÁ SÍDLIŠTĚ I ŽIVELNÁ ZÁSTAVBA Z DEVADESÁTÝCH LET

První případ je v českém prostředí typický pro **velká socialistická sídliště** nebo **čtvrtě živelně vzniklé v době divokých devadesátých let**. Obce tak dnes často „zdedily“ více či méně nefunkční celky, postavené buď na **principech megalomanství a sociálního inženýrství**, nebo vznikly jako **zcela divoká zástavba bez silnějšího konceptu a s vidinou rychlého krátkodobého výdělku**.

V obou případech byl často téměř úplně **ignorován krajinný i sociální kontext**, takže oba typy zástavby se v současnosti potýkají s **různě intenzivními negativními jevy**, jako jsou stárnutí nekvalitní infrastruktury, sociální vyloučení a masivní znečištění životního prostředí.

Zde mezioborový postup v prvním kroku **analyzuje stávající situaci** (například, jak výrazná je sociální izolace, občanská vybavenost, propojenost s centrem obce, environmentální faktory přispívající k destrukci staveb). Následuje **mezioborová analýza a návrh vhodného mezioborového řešení**.

Ve zde uvedeném případě či problému sídlišť by nejspíš došlo k návrhu na **změkčení infrastruktury a lepšímu provázání se starou zástavbou, popřípadě s okolní krajinou** (což často chybělo v původním návrhu). Typicky jsou vytvářeny nové krajinné prvky – větrology, remízky – které klimatickou expozici snižují.

V případě předměstí by patrně více šlo o **tvorbu sociálního a environmentálního zázemí, případně zpětnému ukotvení zástavby do krajiny** (například tvorbou nových

cest a pěšinek, navazujících na starou cestní síť). Zjednodušeně, mezioborová analýza doplní to, co v daném místě nejvíce chybí.

TVORBA NOVÝCH URBÁNNÍCH CELKŮ

Druhým případem, který zde zmiňujeme, je **tvorba zcela nových urbánních celků**. Mezioborová analýza zde určí **obecnější rámcová pravidla, jichž by se nová zástavba měla držet tak, aby byla po všech stránkách funkční, příjemná a trvale udržitelná**.

Dobrym příkladem je dodnes častá **zastavování záplavových oblastí** nebo **intenzivně klimaticky exponovaných míst**. Pokud stavíte například přes léto v nesnesitelně horkých a přes zimu exponovaných nížinách jižní Moravy, je vhodné **strukturovat vegetaci v ulicích tak, aby tlumila klimatické extrémny, nebo strukturovat samotnou zástavbu tak, aby eliminovala průběh extrémnějších povodní** a umožnila vodě bez velkých škod „protéci“.

Volba vhodného druhového složení vegetace – v tomto případě například **dřevin „tvrdého luhu“** – pak funguje jako **přírodní klimatizace** a město v létě aktivně **ochlazuje**. Navíc je téměř „bezúdržbová“, **protože roste na přirozeném stanovišti (na rozdíl od často a paušálně nahusto sázených exotických jehličnanů)**.

ZÁVĚREM

Náš projekt se pokusí v přehledné a **ucelečné formě poskytnout rámec lokálně platných pravidel**, podle nichž by se **územní plánování** nebo **nový suburbánní design** měly řídit. To vše na základě **mezioborové spolupráce**.

Situace, kdy člověk beznadějně **bloudí nesmyslně strukturovanou nudnou zástavbou** nebo kdy **bleskové povodně ničí vesnice přiléhající k novým předměstím**, se **přece nemusí donekonečna opakovat**.

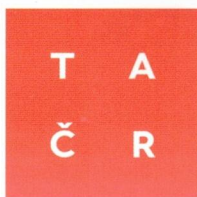
HELENA HUMŇALOVÁ, M.Sc.,

INESAN, s. r. o.,

hlavní řešitelka projektu Mezioborový design rozvoje měst TL01000025

Mgr. JAN ALBERT ŠTURMA,

geobotanik projektu

INSTITUT EVALUACÍ
A SOCIÁLNÍCH ANALÝZ

